

שניהם יכולים לחזור בהם.

ודנה הגמרא: **לימא מתניתין**, שמחשיבה יין וחומץ כשני מינים נפרדים, כדעת רבי היא שנויה, **ולא כדעת רבנן?**

אין מפרישים תרומות ומעשרות ממין על שאינו מינו, ואף אם הפריש — אין תרומתו תרומה, ואין מעשרותיו מעשרות.⁽²³⁾

דתניא בכרייתא: יין וחומץ — מין אחד T9-ב הוא, ואם תרם יין על חומץ, או חומץ על יין — תרומתו תרומה, אלו הם דברי חכמים.⁽²⁴⁾

מחלוקת רבי וחכמים אם יין וחומץ הם שני מינים והתורם חומץ על יין אין תרומתו תרומה, וממה שלא שנינו שם שכדברי רבי נשנית בבא זו, משמע שאף לדברי חכמים אין תרומתו תרומה.

וכתבו התוספות: התם טעמא משום דלא נתכוין להפריש אלא יין ונמצא חומץ דהוי טעות, אבל נתכוין להפריש חומץ הוי תרומה, לדברי חכמים. [וברמב"ם (תרומות ה כא) הוסיף: היה בלבו לתרום חומץ על חומץ, ונמצא החומץ שתרם יין — תרומתו תרומה.]

וביבמות [פט א ד"ה קישות] הוסיפו התוספות: דוקא בנתכוין לייין נמצא חומץ אין תרומתו תרומה, אבל אם היה סבור להפריש קישות יפה ונמצאת מרה וגרועה — תרומתו תרומה, ואין כאן "טעות" כי לקישות נתכוין והרי היא קישות, ולא דמי לייין וחומץ שהם שני שמות אף שהם מין אחד.

ובתוספות ישנים [שם] כתבו דבמתכוין להפריש חומץ על יין טוב הדבר שהרי איכא דניחא לה בחלא, ורק אם נתכוין להפריש יין ונמצא חומץ הויא תרומה בטעות ואינה תרומה,

כך הוה סליק אדעתין⁽²²⁾ כאשר הקשינו ממשנת נגעים שהחמה לבנה היא, אבל רב פפא דייק ממשנתו שהחמה אדומה היא, כפי שהיא נראית בבוקר ולפנות ערב.

שנינו במשנה: מכר לו יין ונמצא חומץ, חומץ ונמצא יין — שניהם יכולין לחזור בהן.

מן המשנה משמע שייך וחומץ נחשבים כשני מינים נפרדים, כי אם תאמר: מין אחד הם, אלא שייך משובח מן החומץ, אם כן הרי הם כחיתים יפות ונמצאו רעות, רעות ונמצאו יפות, ששנינו בהם: המתאנה יכול לחזור בו ולא המאנה, ואילו לגבי יין וחומץ שנינו:

"עץ חיים" וב"מלא הרועים" בשם מדרש אותיות דרבי עקיבא.

22. ב"אילת השחר" העיר: לפי הסלקא דעתין, אינו מובן מדוע בארצות הרחוקות גם כן צפרא ופניא סמקא שמשא, דהא הגיהנם הוא רק במקום אחד וכן הגן עדן [וראה פסחים צד א: עולם אחד מששים בגן, וגן אחד מששים בעדן, ועדן אחד מששים בגיהנם, ונמצא כל העולם כולו — ככיסוי קדירה (דבר מועט — רש"י) לגיהנם.] ולמסקנא אתי שפיר.

23. בבכורות נג ב למדו דין זה ממקרא שכתוב [במדבר יח י]: "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה — שיתן מכל אחד מעשרותיו בפני עצמו.

ומדברי הרשב"ם משמע דיש ללמוד דין זה ממה שכתוב [שם כן]: "והרמותם ממנו", ממינו — ולא ממין אחר. וכן הוא בספרי, ראה שם בפירוש המלבי"ם [אות נז].

24. בתוספתא [תרומות פרק ד הלכה ז] הובאה

— יין וחומץ כשני מינים הם נחשבים. (26)

ודחינן: **אפילו תימא** [יכול אתה לומר]: משנתנו כדברי **רבנן** היא שנויה, ואין הכרח להעמיד אותה דווקא כדברי רבי.

כי **עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי, אלא לענין מעשר ותרומה**, שחכמים אומרים: לענין מעשר ותרומה — יין וחומץ נחשבים כמין אחד, ואם הפריש מזה על זה תרומתו תרומה.

ואף שהיין יפה מן החומץ, ואסור להפריש מן הרע על היפה, מכל מקום, אם עבר והפריש חומץ על יין — תרומתו תרומה. (27)

וכדברי רבי אלעא:

רבי אומר: יין וחומץ — **שני מינים** הם, והתורם מן האחד על חברו — אין תרומתו תרומה. (25)

קא סלקא אדעתין: כשם שלענין תרומות ומעשרות, יין וחומץ נחשבים כמין אחד לדברי חכמים, כך לענין מקח וממכר כמין אחד הם נחשבים.

לפיכך אמרינן: לימא מתניתין כדברי רבי היא, ולא כדברי חכמים, כי לדבריהם — המוכר יין ונמצא חומץ הרי הוא כמוכר יפות ונמצאו רעות, שהלוקח חוזר בו ולא המוכר.

ואילו משנתנו הסוברת: שניהם יכולים לחזור בהם, כדעת רבי היא שנויה, ולדבריו

הטענה, לפיכך כאשר טענו יין וחומץ והודה לו באחד מהן, אם נאמר שיין וחומץ מין אחד הם, הרי זו הודאה במקצת הטענה וממין הטענה, אך אם נאמר ששני מינים הם, הרי הוא מודה במין אחד וכופר במין שני, ואינה הודאה במקצת הטענה ממין הטענה.

וב"גליון הש"ס" ורש"ש תמהו: מדוע נקט הרשב"ם דוגמא שאינה מוסכמת להלכה, ראה שבועות מ א, ולא כתב בפשיטות שתבעו יין והודה לו חומץ.

26. כתב רבינו יונה: הוה מצי למימר ליה וליטעמיך, שחמתית ונמצאת לבנה, הא לאו שני מינים נינהו לענין תרומה לכולי עלמא, ומה טעם יכולים לחזור בהם.

ולמאי דמסקינן ניחא, דלענין מקח וממכר מודו רבנן דשני מינים הם דאיכא דניחא ליה בהאי ולא ניחא ליה בהאי.

27. בריטב"א תמה: לשם מה הוזכרו כאן דברי

לדברי חכמים, וראה מה שהובא להלן בשם הריטב"א.

[בהמשך דבריהם כתבו התוספות ביבמות על פי הירושלמי, שכל דינו של רבי אינו אלא מדרבנן: אין תורמין יין על חומץ גזירה שמא יתרום מן החומץ על היין. (וראה מה שהביא ב"יפה עינים" מן הירושלמי בפרק קמא דכלאים.)

וסוף דבריהם: ושני מינים דקאמר רבי היינו שעשאוהו חכמים כשני מינים, ולא הויה תרומה היכא דטעה שהיה מתכוין לייין ונמצא חומץ, משמע שלדברי חכמים אף אם טעה — הויה תרומה, וראה עוד ברשב"ם להלן צו א ד"ה הבודק וברשב"א כאן.]

25. כתב הרשב"ם: אף לענין שבועת מודה במקצת יש נפקא מינה אם יין וחומץ הם מין אחד או שני מינים; שאין הודאת מקצת הטענה מחייבת שבועה על שארית הממון שהוא מכחיש, אלא אם כן היתה ההודאה ממין

ועל כן, אם תרם מן הרע על היפה, הרי הוא נושא חטא, כי תרומתו מתקדשת כמות שהיא, ואין תקנה להחליפה ולא לחזור ולתרום.

כל זה, לענין מעשר ותרומה, אבל לענין מקח וממכר, דכולי עלמא, אפילו לדברי חכמים: יין וחומץ הרי הם כשני מינים.

משום דאיכא דניחא ליה בחמרא [יין], ולא ניחא ליה בחלא [חומץ], ואיכא דניחא ליה בחלא, ולא ניחא ליה בחמרא.

[לפעמים — נוח לו לאדם בטעם יין, ולא נוח לו בטעם חומץ, ולפעמים — להפך].

על כן, אף שיין וחומץ מין אחד הם מצד מהותם, מכל מקום כשני מינים הם נחשבים לעניין מקח וממכר, ושניהם יכולים לחזור בהם.

אבל חיטים יפות ורעות, טעם אחד, ושם אחד להם, ומה ששאל מכר לו, אלא שהונה אותו במקצת, ויד המתאנה על העליונה.

מתניתין:

במשנתנו מפורטים כמה דרכי קניין, בפירות

להכי אשמועין דודאי הוי קפידא גמורה, אלא דהתם שרינן ליה בדיעבד מגזירת הכתוב ד"ולא תשאו עליו חטא".

[ומכל מקום, חומץ נחשב "גרוע", מצד מהותו, ביחס ליין, שלפעמים אדם חפץ בחומץ ולא ביין, שאם לא תאמר כך, שוב אין איסור בדבר, ואף בלא דברי רבי אלעא היינו יודעים שתרומתו תרומה. וראה מה שהובא לעיל בשם תוספות ישנים ביבמות ובמה שהאריך הר"ש

מצוה להפריש מן היפה והמשובח שנאמר [במדבר יח כט]: "מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה', מכל חלבו את מקדשו ממנו", שיהיה תורם את ה"חלב" — המשובח והמובחר, ולא את הגרוע.

דאמר רבי אלעא: מנין לתורם מן הרעה על היפה, שתרומתו תרומה —

ואין אומרים: אם עבר והפריש מן הרע על היפה, לא תהיה תרומתו תרומה, אפילו בדיעבד?

שנאמר [שם לב]: "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו" [את המובחר].

מלמד הכתוב שאם לא תרימו מן המובחר — תשאו עליו חטא.

והרי אם תאמר: המפריש מן הרע על היפה, אינו קרוש —

"נשיאות חטא" למה?! איזה חטא יש בהפרשתו, הרי לא עשה ולא כלום, ויחזור ויפריש מן היפה?!?

אלא, מכאן אנו למדים לתורם מן הרעה על היפה שבדיעבד תרומתו תרומה.

רבי אלעא, וכי לא היה די לנו אם היתה הגמרא אומרת: לענין תרומה אמרו חכמים שיין וחומץ הם מין אחד אבל לענין מקח וממכר הוו כשני מינים, משום דאיכא דניחא ליה בהאי ולא ניחא ליה בהאי, כדמפרש ואזיל!?

ותירץ: אי לא נקט הא דרבי אלעא הוה סלקא אדעתין דלגבי תרומה אפילו לכתחילה תורמין מזה על זה וליכא קפידא, ואם כן היכי הוי מקח טעות!?

שמוכר אדם לחבירו.

א. אדם המוכר פירות לחבירו, וקבע עמו כמה ישלם הלוקח על כל סאה וסאה מן הפירות⁽¹⁾ אם משך⁽²⁾ הלוקח את הפירות

ועדיין לא מדד אותם, כדי לדעת כמה פירות מכר לו המוכר, הרי זה קנה, ואין המדידה מעכבת את הקניין.⁽³⁾

ב. ואם מדד המוכר⁽⁴⁾ את הפירות בתוך

איגור ליישב קושיית הריטב"א.^[א]

1. רשב"ם [על פי הגמרא להלן פו א], כי כל עוד לא קבעו ביניהם את המחיר, אין להם גמירות דעת, הלוקח חושש שהמוכר יפריז במחיר, והמוכר חושש שהלוקח לא יהיה מוכן לשלם כפי שהוא רוצה לקבל. קביעת המחיר יכולה להיות מפורשת ביניהם — כל סאה בכך וכך דינרים, או שיאמר לו הריני מוכר לך על פי מה שישומו שלשה בקיאים או שהיו דמיהם קצובים בשוק.

2. קנין משיכה יכול להתבצע בחצר המשותפת למוכר וללוקח וכן ב"סימטא", כמבואר להלן בגמרא.

3. ודוקא אם דעתו לקנות את כל הפירות שיש כאן, שאז המדידה אינה אלא "גילוי מילתא בעלמא" כמה עליו לשלם, אבל אם אין דעתו לקנות אלא כמות מסוימת של פירות, לא קנה עד שימדוד — על פי רשב"ם פו ב ד"ה כור בשלשים. וראה שם בהערות בשם הרי"ף.

4. א. כתב רבינו יונה בשם רבותיו: משך הלוקח — שדרכו למשוך, ומדד המוכר — שדרכו למדוד, אבל מדד לוקח קנה דהא עבד לה הגבהה או משיכה וקנה [וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, שאם מדד הלוקח, קנה בהגבהה].

והראב"ד כתב דאפילו מדד לוקח לא קנה שלא נתכוון למשיכה ולקנות במדידה זו אלא למדידה בעלמא נתכוון.

ב. ובפשוטו שיטת הראב"ד היא שהיות והלוקח לא התכוון לקנין, על כן אינו קונה למרות שהוא עשה פעולת קנין, וטעמו של דבר כתב ב"דברי יחזקאל" [נג ג] דכל מעשה שלא נעשה לשם קניין, אין עליו תורת מעשה קניין כלל.

אלא שברשב"א ובנמוקי יוסף לעיל מא א כתבו בשם הראב"ד שהעודר בנכסי חבירו, וסבור שבנכסיו הוא עודר, אם עמד חבירו ונתכוון להקנות לו את השדה, קנה העודר בקניין חזקה, אף על פי שלא היתה כוונתו של העודר למעשה קניין, היות ודעת אחרת — דעת הבעלים — מקנה לו את הנכסים.

וב"קצות החושן" [ערה ד] תמה: הרי דברי הראב"ד בסוגיין סותרים לדברי הראב"ד לעיל מא א! ? ותירץ בדוחק שהראב"ד דהכא אינו הראב"ד דלעיל.

וב"נתיבות המשפט" [ר יד] כתב שאין דברי הראב"ד סותרים זה את זה; כל דברי הראב"ד נאמרו כאשר בשעה שאחד עושה פעולת קנין בנכסי חבירו מכוון הבעלים להקנות אותם, אבל בסוגיא דידן, כשם שהלוקח לא נתכוון לקנות, ולא היתה כוונתו אלא למדידה בעלמא, וברצונו — שיוכל לחזור בו כל עוד שלא עשה משיכה, כך המוכר לא התכוון להקנות לו באותה שעה, לפיכך לא קנה הלוקח במשיכתו ובהגבהתו.

[משמע שלדעת הראשונים והאחרונים הסוברים שיש כאן "דעת אחרת מקנה", אין צורך במחשבה חיובית — שדעתו להקנות לו על ידי מעשה המדידה שלו, אלא מספיק ברצון כללי של המוכר, שרצונו להקנות, בכדי שמעשה המדידה יחשב מעשה קנין, וחידוש הוא.]

הכלים שלו, ולא משך הלוקח את הפירות, לא קנה הלוקח. (5)

וכתב ב"אמרי בנימין" דאף אם נתכוון המוכר והלוקח שיקנה במדידה זו, אינו קונה, היות ואין מעשיו מוכיחין על קניין. [והחולקים על הראב"ד סוברים שהמדידה נחשבת "לצרכו" של הלוקח, ראה "דברי יחזקאל" סימן מד סוף ס"ק ד.]

ג. בדעת הרשב"א ציינו האחרונים שלכאורה דבריו סותרים זה את זה; בגיטין כ ב כתב הרשב"א שהלווה קונה את השטר על ידי דעת אחרת מקנה של המלווה.

כאן כתב הרשב"א [אחרי שהביא את דברי הראב"ד]: ולי היה נראה דלא קנה, ומטעמא אחרינא, דכל שאינו מתכוון לקנות בה לא קנה, דומה למה שאמרו ביבמות בפרק רבן גמליאל [נב ב]: למה הדבר דומה למחזיק בנכסי הגר וכסבור שלו הן לא קנה, ומיהו אפשר דשאני התם דליכא דעת אחרת מקנה, אבל היכא דאיכא דעת אחרת מקנה קנה.

ולעיל מא א משמע שהרשב"א חולק על הראב"ד וסובר דלא מהני קניין חזקה בכוונת מקנה בלא כוונת קונה. וראה עוד לעיל עו ב ד"ה ולענין פסק הלכה במה שכתב הרשב"א בשם הר"י מיגאש דאם גילה דעתו שרצונו לקנות במשיכה ולא במסירה לא קנה.

[ראה עוד ב"קצות החשן" שם שכתב דהא דמהני דעת אחרת מקנה הוא מטעם "זכין לאדם שלא בפניו" ובגוי לא שייך דין זה, ויישב בזה קושיית ה"משנה למלך" (מכירה ד ה) בסתירת דברי הטור וראה עוד שו"ת "חת"ם סופר" יורה דעה שיג, "מחנה אפרים" הלכות משיכה סימן ד ו"אמרי בינה" קניינים סימן כ, ולהלן הערות 13, 16.]

5. כתב הרשב"ם: וכגון שמדד בכליו של מוכר והניח על גבי סימטא, אבל מדד ונתן לתוך כליו של לוקח, העומד בסימטא, קנה.

עוד כתב ב"נתיבות המשפט": רק במתנה אמרינן שהוא זכה בחפץ על ידי שדעת אחרת — דעת הבעלים, מקנה, כי בודאי רוצה הוא לזכות בחפץ, אבל במכר, הרי הקניין מחייב את הלוקח לתת דמים, ואפשר שעדיין אינו רוצה לקנות, על כן בעי כוונה לקניין. [וכן כתב ב"חתם סופר" (עבודה זרה עא א ד"ה תו, וראה עוד בשו"ת "חת"ם סופר" יורה דעה שיג) שיש לחלק בין מכר למתנה, ומאן דסבירא ליה שהלוקח קונה במדידתו, סובר שהיות והוא עומד על המקח ורוצה לקנות חשוב שפיר זכות אף במכר.]

ורבי עקיבא איגר [שו"ת סימן לז] כתב בטעמו של הראב"ד בסוגיין, שהיות והלוקח מדד את הפירות, אות הוא שאינו רוצה עכשיו לקנות את הפירות, ולא נאמרו דברי הראב"ד [לעיל מא א] אלא כשאינו מכוון מאומה, אבל כשמתכוון שלא לקנות — לא קנה. [וראה מה שביאר בזה ב"קהילות יעקב" סימן כז.]

והנה הרשב"א בסוגיין העתיק את דברי הראב"ד בלשון זו [וכעין זה בשיטה מקובצת בשם הראב"ד ובחידושי הר"ן]: דאפילו כשהלוקח מודד [לא קנה], לפי שהמדידה וההגבהה היא אינו עושה אותה הלוקח לצרכו אלא לצורך שניהם, וכל שאינו עושה לצרכו לא קנה.

ובפשוטו מבואר בראב"ד טעם שונה ממה שכתבו האחרונים, וביאור דבריו הוא [ראה "קהילות יעקב" שם ד"ה ולענד']: מעשה קניין עניינו הוראת בעלות והוכחת שליטה על החפץ, ועל כן, אם המעשה נעשה לצורך הבעלים, או אפילו לצורך שניהם, אין כאן ראייה על בעלותו של הקונה, מה שאין כן העודר בנכסי חבירו וסבור שבשל עצמו הוא עודר, הרי אין לך הוראת בעלות גדולה מזו, על כן סבר הראב"ד [לעיל מא א] שהוא קנה אף בלא שנתכוון לכך.

חצירו של אדם קונה לו, בין אם הוא בעלים גמור עליה, בין אם היא מושכרת לו.

ג. אם היה הלוקח פיקח, שידוע הוא שכל עוד לא נעשה מעשה קניין בפירות, יכול המוכר לחזור בו, ורוצה הלוקח לקנות אותם מיד, בלא שיצטרך למשוך אותם לרשותו.

אם עומדים הפירות ברשות הבעלים, (6) שוכר (7) הלוקח את מקומן של הפירות וקונה אותם בקנין חצר. (8)

אין משיכה קונה אלא בחפצים שאין דרך להגביה אותם, אבל בחפצים שקל להגביהם, אינו קונה אותם אלא בהגבהה. (9)

ד. הלוקח פשתן מחבירו, שאין דרך לעשות ממנו משאות גדולים, הרי זה לא קנה, עד

שיטלטלנו ממקום למקום, כלומר שיגביה אותו, (10) ויקנה ב"קנין הגבהה". (11)

קרקע נקנית בכסף, בשטר ובחזקה.

המחובר לקרקע — הרי הוא בקרקע.

ה. ואם היה הפשתן מחובר עדיין לקרקע, הרי זה כקרקע.

ולפיכך, אם אמר לו: תלוש מעט מן הפשתן ויפה את הקרקע בכך, ותקנה לך את הפשתן בקניין חזקה, כקרקע.

אם עשה כן, תלוש פשתן כל שהוא ויפה את הקרקע הרי זה קנה את שארית הפשתן המחובר, בקניין חזקה. (12)

לשאל את מקומם של הפירות.

8. מדובר באופן שהלוקח עומד בצד המקום המושכר לו וכו', שאם לא כן אינו קונה את הפירות בקניין חצר אלא בקניין "אגב קרקע" — תוספות יום טוב.

9. כך מבואר בגמרא להלן פו א.

10. כך מתפרשת המשנה להלן פו ב.

11. דברי המשנה מתפרשים כך: לעיל שנינו שאם משך את הפירות קנה, במה דברים אמורים, במשא גדול של פירות שאין דרך להגביהו, אבל הלוקח פשתן וכו'.

ומה שנקט התנא שיטלטלנו ממקום למקום, אורחא דמילתא נקט, שאין דרך להגביה מקחו אלא כדי ליטלו ולילך — רשב"ם.

12. הכי מפרש לה לקמן פז א. ראה שם ובהערות.

דברי הרשב"ם הם כפי מסקנת הגמרא כדברי רבי זירא שאין כליו של מוכר קונה ללוקח בסימטא, אבל לדעת רבי אסי המשנה עוסקת במודד לתוך כלי העומד ברשות הרבים, ואז אפילו בכליו של לוקח אין מועילה המדידה לקנות מטעם "חצירו" של לוקח.

6. רשב"ם. ובמהרש"א העיר דלפי מסקנת הגמרא אין המשנה מדברת ברשות הרבים, אלא בסימטא, ומה ששינוי שוכר את מקומן יכול להתפרש — שישכור את הסימטא מבני המבוי שפתוח לאותה סימטא. וראה להלן הערה 15, 30.

7. השכירות נעשית על ידי שנותן הלוקח מעות למוכר בשכירות המקום, אבל על ידי קנין חליפין אי אפשר לשכור מקום — תוספות קידושין כז א ד"ה ומקומו. ויש חולקים, ראה חושן משפט קצה ט ושם ב"קצות החושן" ו"נתיבות המשפט" ובהגהת רמ"א ר ב וביאור הגר"א ט]. לפי זה מובן שאין הלוקח יכול

גמרא:

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מוכר (13) שמדד בכלים שלו (14) והניח את הפירות הנמכרים, על גבי "סימטא" (15) קנה הלוקח, כאילו הניחם המוכר ברשותו של לוקח. (16)

אמר לו רבי זירא לרבי אסי: שמא לא שמע רבי מרבי יוחנן, שהמודד על גבי סימטא קנה, אלא במודד לתוך קופתו של לוקח?

כי בסימטא, אכן כליו של הלוקח קונה לו את הפירות, היות ויש לו רשות להניח שם

רשות לבני אדם להעמיד שם חפצים שלהם כחצר השותפים כיון שאינו עשוי להילוך בני רשות הרבים.

ולעיל עו ב כתב רשב"ם [בד"ה לא קשיא]: כגון מבואות קטנים הפתוחים לרשות הרבים. החילוק בין פירושו הראשון של הרשב"ם כאן [ומה שכתב הרשב"ם לעיל] לבין פירושו השני, הוא שלדעת הפירוש הראשון "סימטא" היא ממון היחידים. [וכן נראה ברשב"ם ותוספות להלן ד"ה ואי ברשות הרבים].

אבל לפי ביאורו השני של הרשב"ם, "סימטא" היא ממון ציבור, ואף על פי כן, היות ויש רשות להניח שם חפצים על כן נחשב הדבר כאילו החפץ מונח ברשותו של מי שהונח החפץ שם לצרכו.

בין כך ובין כך אין הסימטא בעצמותה ממונם של המוכר או הלוקח, אבל בפירוש רבינו גרשום כתב: סימטא היינו מקום שיש לו רשות למוכר ולוקח בלבד, סימטא של שניהם היא אלא שאינה מוקפת מחיצות. משמע, שסימטא ורשות של שניהם היינו הך, אלא שזו מוקפת מחיצות, וזו אינה מוקפת מחיצות.

ומה שאמרו להלן פה א שסימטא קרויה רשות הרבים היות ואינה רשות היחיד, פירש רבינו גרשום: דאינה מוקפת מחיצה.

16. רשב"ם. והראב"ד כתב: טעמו של רבי אסי משום משיכה והגבהה, ואף שמדידה לצורך שניהם היא, הרי הוא קונה.

13. כתבו התוספות: כשהמוכר מודד איירי, ואף על פי כן היות שהוא מסלק את עצמו, ומניח את הפירות בסימטא עבור הלוקח, קנה הלוקח לדעת רבי אסי. [דהוי כשלווחו של לוקח — ריטב"א]. אבל אין לפרש שהלוקח מדד את הפירות, כי אם כן אין בדברי רבי אסי שום חידוש ופשיטא דקנה לוקח, גם רבי זירא לא היה חולק על רבי אסי אם הלוקח מדד; אלא, בעל כרחך מדובר כשהמוכר מודד. [ראה בשיטה מקובצת בשם הרא"ש, במהרש"א וב"נמוקי הגרי"ב]. והראב"ד כתב: בודאי כשהלוקח מודד לעצמו קאמרינן, דאי במוכר, מי איכא מאן דאמר דקני, מאי עביד בהו דליקנינהו, [כיון דלא איירי בכליו של לוקח, אליבא דרבי אסי]. וראה לעיל הערה 4 מה שנתבאר בשיטת הראב"ד.

14. רשב"ם. ומתוספות ד"ה תא שמע מתבאר שבכליו של מוכר לא אמר רבי אסי שהלוקח קנה, ודוקא אם מדד על גבי קרקע הסימטא סובר רבי אסי שהלוקח קנה במדידת המוכר.

וכן כתבו הרשב"א והריטב"א [ראה להלן הערה 25] שבכליו של מוכר יש לומר שמודה רבי אסי דלא קנה. [וראה להלן פה ב בתוספות ד"ה בכליו דמוכר ורשב"ם פו א ד"ה ומדכליו ורבינו יונה כתב שם בד"ה עלה בידינו שבכליו של מוכר לא מועילה אמירת זיל קני.]

15. ומה היא "סימטא"?

כתב הרשב"ם: אית דאמר: שביל של יחידים. ואני שמעתי: כניסה בולטת מרשות הרבים ויש

את כליו, כמו בחצר השותפים.

ודוקא בקופתו של לוקח, אבל אם הוא מדד לתוך קופתו של המוכר, או אפילו על גבי קרקע הסימטא, לא קנה הלוקח, היות ואין כאן "קניין משיכה" ולא רשות [חצר או כלים] המיוחדת ללוקח.⁽¹⁷⁾

וכן אם הוא ימדוד לתוך כליו של הלוקח המונחים ברשות הרבים, לא קנה הלוקח, כמבואר להלן פה א, היות ואין לו רשות להניח שם את כליו,

ולא אמר רבי יוחנן שהמודד לסימטא קנה, אלא במודד לתוך קופתו של לוקח.

אמר לו רבי אסי לרבי זירא: דמו האי מרבנן, דומה אתה,⁽¹⁸⁾ כדלא גמרי אינשי שמעתתא.⁽¹⁹⁾

וכי מדד לתוך קופתו של לוקח מימרא

בעי!? מה צורך להזכיר דבר פשוט כל כך, הרי מצאנו שאפילו ברשותו של מוכר קונה לו כליו של לוקח,⁽²⁰⁾ כל שכן בסימטא!?

אלא ודאי, רבי יוחנן דיבר בכליו של מוכר, ואף על פי כן, קנה לוקח.

ודנה הגמרא: האם **קיבלה מיניה** רבי זירא מרבי אסי, שאפילו בכליו של מוכר קנה לוקח, או **לא קיבלה מיניה**, ועדיין סובר רבי זירא: אין קונים בסימטא אלא בכליו של לוקח?

תא שמע שרבי זירא קיבל את דברי רבי אסי:

דאמר רבי ינאי, רבו של רבי יוחנן, **אמר רבי: בחצר השותפין**, המשותפת למוכר וללוקח, הרי הם קונין זה מזה.

מאי לאו, הכי קאמר: "חצר" השותפין קונה,

17. רשב"ם.

והרא"ש כתב: סימטא לא הויא כחצירו שיקנה לו המקום, אלא כליו קונים לו כיון שיש לו רשות להניח שם. [וראה גדר משיכה בסימטא בתוספות קידושין כה ב לשיטת רבינו חיים.]

18. מפני כבודו היה אומר דבריו כמתכוון לאדם אחר.

19. יש שפירשו: הלא מי שרגיל ללמוד "שמעתתא" – שמועות חז"ל בתורה שבעל פה, יודע שהם לא היו אומרים דברים פשוטים, ובכל דבריהם יש מן החידוש, אם כן מי שסבור שרבי יוחנן דיבר על כליו של לוקח אינו רגיל בשמעתתא, שהרי אין בזה שום חידוש.

20. א. כשאומר לו לך קנה, שעל ידי זה נחשב הדבר שיש ללוקח רשות להניח שם את כליו, ראה רשב"ם פה א ד"ה כל מקום [ובהערות להלן פו א], כל שכן בסימטא שלעולם יש לו רשות להניח את חפציו.

ב. יש לפרש שרבי אסי סובר שכליו של אדם קונים לו אפילו ברשות הרבים, על כן הקשה דסימטא הוא מילתא דפשיטא, אבל רבי זירא סובר שאין כליו של אדם קונה לו אלא בסימטא ורבי יוחנן קאמר "סימטא" לאפוקי רשות הרבים ורשות מוכר – על פי רשב"א וריטב"א.

אמנם הרשב"ם כתב להדיא בד"ה לא ברשות הרבים, דגם לרבי אסי אין כליו של אדם קונה לו ברשות הרבים, ומכל מקום הקשה רבי אסי וכי כליו של לוקח בסימטא מימרא בעי, היות ואפילו ברשות מוכר קנה לוקח בכליו.

ודחינן: לא אמר רבי ינאי בחצר השותפים קונים זה מזה, אף על גבי קרקע, אלא דווקא אם הכניס את הפירות לתוך קופתו של לוקח.⁽²⁴⁾

והבי נמי מפתברא, שרבי ינאי ורבי יוחנן דיברו רק במקרה שהכניס לתוך קופתו של לוקח, ולא על גבי קרקע.

דאמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: מרד והניח על גבי סימטא, לא קנה הלוקח.

והרי קשיין אהרדי, דברי רבי יוחנן סותרים זה את זה; לעיל שנינו: על גבי סימטא קנה, ועתה אנו שונים: על גבי סימטא לא קנה לוקח, וכיצד יתיישבו הדברים זה עם זה?!⁽²⁵⁾

אף על גבי קרקע, מטעם "קניין חצר", ואף כשאין הפירות בכליו של לוקח.⁽²¹⁾

וכשם ש"חצר השותפין" קונה ללוקח, כך "סימטא" קונה לו, אף כשלא נתן את הפירות בכליו של לוקח.⁽²²⁾

וכשם שאם הניחם על גבי קרקע, קנתה לו הסימטא, כך הוא קונה אף בכליו של מוכר, שהרי הסימטא נחשבת כרשותו של לוקח, וברשותו של לוקח הרי הוא קונה על גבי קרקע, ואף בכליו של מוכר.⁽²³⁾

ואם רבי ינאי, רבו של רבי יוחנן, סובר: כליו של מוכר קונה לו בסימטא, מסתבר הדבר שכאשר שמע רבי זירא את דברי רבי ינאי, בודאי הסכים למה שאמר רבי אסי בשם רבי יוחנן, שהרי רבו של רבי יוחנן אומר כדבריו.

עבור הלוקח, אבל בסימטא שהיא רשות של רבים, אפשר שאין היא זוכה עבור הלוקח, על כל פנים כאשר המוכר הוא זה שמניח את הפירות עבור הלוקח, ורבנו גרשום פירש כאן לשיטתו, שסימטא היינו הך חצר השותפים.]

23. ראה מה שצויין לעיל סוף הערה 14.

24. כתב הרמב"ן: לדעת רבי זירא שרבי ינאי דיבר במודד לתוך קופתו יש לפשוט בעיא דלקמן פה ב שאין כליו של לוקח קונה ברשות מוכר, שהרי דוקא בחצר השותפין אמר רבי ינאי שקנה. ומכל מקום לא הוכיחו מכאן, כי יש לדחות שמדובר על גבי קרקע כרבי אסי.

25. הא דקאמר "הכי נמי מסתברא", משום דלאו הכרח גמור הוא, דהא איכא למימר: אמוראי נינהו ואלביא דרבי יוחנן, ומכל מקום הכי

21. על פי תוספות ורבינו יונה.

כתב הרמב"ן: לדברי רבי אסי שסימטא קונה לו אף בלא כלי, יש לתמוה בהא דקיימא לן: משיכה קונה בסימטא, מה צורך במשיכתו, תיפוק ליה שקונה הוא משום מקומו?!

וצריך לומר שאין צורך במשיכתו אלא באופנים שאינו יכול לקנות מטעם מקומו; כאשר המקנה מקפיד על המשיכה, או בכליו של מוכר, וכן בעבד מהלך שאין רשותו קונה לו.

אי נמי לא אמרו כאן שסימטא קונה לו אלא במרד והניח, שהרי הוא כאומר לו קנה בסימטא, אבל אם היו הפירות מונחים בסימטא מעיקרא — לא קנה.

22. [חידוש הוא להשוות סימטא לחצר של שניהם, כי אכן בחצר משותפת יש לומר שאם המוכר מתרצה בכך, זוכה החצר לבעליה — הלוקח, אף כאשר המוכר הוא המודד ומניח בה

פי כן לא קנה הלוקח.

ובשלמא לרבי זירא יש לומר: במודד על גבי קרקע מיירי, לפיכך לא קנתה לו סימטא, אבל בכליו של לוקח, קנה.

אבל לרבי אסי האומר: אף על גבי קרקע, ואף בכליו של מוכר קנתה לו הסימטא, תיקשי: אמאי קתני מדד ולא משך לא קנה, אם בסימטא מיירי מתניתין?!

ודחינן: לא מדובר בסימטא, אלא ברשות הרבים, שאפילו אם מדד לתוך קופתו של לוקח לא קנה, היות ואין לו רשות להניח את כליו ברשות הרבים [כדלקמן פה א.]⁽²⁸⁾

ותמהינן: אי הכי, אם כדברין, שהמשנה עוסקת בפירות שנמצאים ברשות הרבים.

אימא רישא, הרי יש לתמוה בדברי המשנה ברישא:

דקתני רישא: משך הלוקח, ולא מדר, קנה ב"קניין משיכה".

ואם מדובר ברשות הרבים, מי קניא וכי אטו

אלא לאו בעל כרחך, שמע מינה: כאן, הא דקאמר: קנה לוקח, במודד לתוך קופתו של לוקח.

כאן, הא דקאמר: לא קנה לוקח, במודד על גבי קרקע, כדברי רבי זירא.

ומסקינן: אכן, שמע מינה כדברי רבי זירא.⁽²⁶⁾

ואמנם, רבי אסי שאמר בשם רבי יוחנן: מדד והניח על גבי סימטא קנה, לא טעה בעצם שמועתו, אלא שהוא היה סבור שרבי יוחנן דיבר במודד לתוך קופתו של מוכר, או על גבי קרקע, וטעות היא, כי רבי יוחנן דיבר במודד לתוך קופתו של לוקח בלבד, שהרי רבי יעקב אמר בשם רבי יוחנן שסימטא אינה קונה ללוקח, כשהוא מודד על גבי קרקע.

תא שמע מן המשנה, כדברי רבי זירא:⁽²⁷⁾

המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה, מדד ולא משך לא קנה.

מאי לאו משנתינו עוסקת בסימטא, ואף על

26. כתב רשב"ם: ואיכא למימר דלא קיבלה. מה שכתב בלשון מסופקת, הוא משום דשמא קיבלה מיניה, ואמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן.

27. כתב רשב"ם: קשיא לרבי אסי, משום הכי לא קיבלה מיניה. משמע מלשונו שעדיין לא היה לגמרא הכרח שרבי זירא לא קיבלה מיניה, וכדלעיל בהערות הקודמות.

28. רשב"ם. [ולדברי הרשב"א והריטב"א (לעיל הערה 20) מדובר דוקא על גבי קרקע, כי

מסתברא, דכל היכא דאפשר לתרוצי לא אמרינן אמוראי נינהו — ריטב"א.

[ועוד היה אפשר לדחות ולומר: הא דקאמר רבי יוחנן: קנה לוקח — על גבי קרקע הסימטא, והא דקאמר רבי יוחנן לא קנה לוקח — בכליו של מוכר, כי לא אמר רבי אסי סימטא קונה ללוקח אלא על גבי קרקע ולא בכליו של מוכר, ומכל מקום קאמר דהכי נמי מסתברא כרבי זירא, שהרי אין דרך מוכר למדוד בכליו ולהניח בכליו — רשב"א וריטב"א, כשיטת תוספות (לעיל הערה 14) שרבי אסי מודה במודד בקופתו של מוכר, דלא כרשב"ם.]

משיכה קונה ברשות הרבים! ?

והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: (28*)

א. "מסירה", קונה ברשות הרבים, ובחצר שאינה של שניהן.

ב. "משיכה", קונה בסימטא, ובחצר שהיא של שניהן.

אבל ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם, אין המשיכה קונה.

ג. ו"הגבהה", קונה בכל מקום, אפילו ברשותו של המוכר.

ואם בקנין משיכה שברישא מדובר בסימטא, אף במדידה שבהמשך המשנה, מדובר בסימטא, ותיקשי לרבי אסי! ?

ומשנינן: מאי מושך נמי דקתני רישא, לאו ברשות הרבים עצמה, כדאמרי אביי ורבא, ולא בסימטא ממש, דאם כן תיקשי לרבי אסי ממדידה שבסיפא.

אלא במושך מרשות הרבים לסימטא,

כלומר, המשנה מדברת במקרה שהמוכר והלוקח עומדים ברשות הרבים; אם משך הלוקח את הפירות משם לסימטא קנה הלוקח, (29) ואם מדד באותו מקום ולא משך לסימטא לא קנה.

ותמהינן: אי הכי, אם כדברייך, שהמשנה עוסקת בפירות שנמצאים ברשות הרבים, ולא בסימטא.

אימא סיפא, הרי יש לתמוה בדברי המשנה בסיפא:

דקתני סיפא: אם היה הלוקח פיקח, ורוצה שלא יוכל המוכר לחזור בו, הרי הוא שוכר את מקומן של הפירות, ומיד נקנים לו הפירות, אף בלא שימשוך אותם לרשותו.

ואי מדובר ברשות הרבים יש לתמוה: ממואן אגרי, ממי יכול הוא לשכור את מקומם של הפירות, וכי אטו יש לרשות הרבים בעלים שאפשר לשכור מהם! ? (30)

ומשנינן: ברישא, אכן מדובר כשעומדים הפירות ברשות הרבים, (31) על כן מדידה אינה קונה שם, ומשיכה משם לסימטא קונה.

30. בשלמא אם מיירי בחצר השותפים, המשותפת למוכר וללוקח, הרי יכול הלוקח לשכור מן המוכר את מקום הפירות, ואפילו בסימטא שמבוי פתוח לה, הרי יכול הוא לשכור מבני המבוי את הסימטא, אבל ברשות הרבים אין ממי לשכור — רשב"ם. וראה בתוספות כאן ולעיל עו ב ולעיל הערה 15. [ואין לפרש דמיירי בחצר שאינה של שניהם, דאם כן תיקשי רישא, הא לא מהני משיכה ברשות שאינה של שניהם — ריטב"א.]

31. אך אין מדובר ברישא ברשות הבעלים, ראה

בקופתו של לוקח, אף ברשות הרבים קנה לדעת רבי אסי.]

*28. דברי אביי ורבא נתבארו בהרחבה לעיל עו ב, ראה שם בהערות.

29. למאן דאמר שסימטא קונה ללוקח מטעם חצר אף בלא מדידה ומשיכה [ראה לעיל הערה 21], אם כן הכא לאו מטעם משיכה לסימטא קנה, אלא סגי בעצם מה שהפירות בסימטא, ראה ברמב"ן ד"ה מאי משך.

וסיפא, הכי קאמר: ואם ברשות בעלים היא, יש לו אפשרות נוספת לקניין, ואם היה פיקה, הרי הוא שוכר את מקומן של הפירות, וקונה אותם מיד.

היות והוזכר בסוגיא שכליו של לוקח קונים לו, (32) מפרשת הגמרא, היכן קונים כליו של אדם:

רב ושמואל דאמרי תרוייהו:

פג-א & **כליו** (1) של אדם קונה לו, בסימטא ובכל מקום, אפילו ברשות מוכר, חוץ מרשות הרבים או רשות של אדם שלישי (2), שם אין כליו קונה לו, אפילו אם אמר לו המוכר בפירוש: יקנה לך כליך.

ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו: כליו של אדם קונה לו בכל מקום, אפילו ברשות הרבים.

אמר, פירש, רב פפא: לא פליגי, אין כאן מחלוקת בין רב ושמואל לבין רבי יוחנן וריש לקיש.

כאן, רב ושמואל שאמרו: חוץ מרשות הרבים, דיברו ברשות הרבים ממש, וברשות הרבים ממש, לכולי עלמא אין כליו של אדם קונה לו. (3)

כאן, רבי יוחנן וריש לקיש שאמרו: אפילו ברשות הרבים, דיברו בסימטא, ובסימטא, לכולי עלמא כליו של אדם קונה לו. (4)

2. כאשר אותו אדם לא נתן לו רשות להניח שם את כליו, ראה להלן ברשב"ם ד"ה ובחצר שאינה של שניהם.

3. כתב הרשב"א [פד ב]: לדעת רבי אסי [שם] ברשות הרבים ממש סובר רבי יוחנן שכליו של אדם קונה לו, ורבי אבהו ורב פפא חולקים על רבי אסי בביאור שיטת רבי יוחנן. וכן כתב בפירוש רבינו גרשום בסוגיין. אך בדברי הרשב"ם מבואר שאף רבי אסי מודה שאין כליו של אדם קונה לו ברשות הרבים, ראה שם הערה 20.

4. א. ואם תאמר: אם בסימטא דיבר רבי יוחנן, מאי אפילו ברשות הרבים דקאמר.

יש לומר: הכי קאמר לא רק בחצר של שניהם הוא קונה, אלא אפילו בסימטא — תוספות ישנים. [כלומר, אף בסימטא שהיא רשות של רבים, כליו קונה לו.]

ב. תמהו התוספות: הרי לעיל פד ב אמר רבי יוחנן: מדד והניח על גבי סימטא קנה, והיינו

בתוספות ישנים שהיות ורשות הבעלים וסימטא הוו שתי רשויות שונות לגמרי ראוי לשנות הוצאה ולא משיכה, ועוד, דאם כן מדד ולא משך, פשיטא דלא קנה. וראה עוד ברש"ש.

32. כתב הרשב"א [בבא מציעא ט ב ד"ה הא דבעי רבי אלעזר]: כליו של אדם מדין חצרו הוא קונה. [על כן אמרו (שם) דאף לענין כלים חצר מהלכת אינה קונה].

והרמב"ם [מכירה ד א] כתב: כליו של אדם, כל מקום שיש לו רשות להניחו קנה לו, כיון שנכנסו המטלטלין בתוך הכלי אין אחד מהן יכול לחזור בו, והרי זה כמו שהגביהן או שהונחו בתוך ביתו. ופירש ב"אור שמח" [שם א ד ד"ה ואולם (ב)] שלדעת הרמב"ם כלי קונה משני דינים, מדין הגבהה ומדין חצר, ונפקא מינה, שאף בגוי שאין חצירו קונה לו — כליו קונה לו, כמבואר בעבודה זרה עא ב, ומטעם הגבהה. [וב"קצות החושן" קצד ג הוכיח מגמרא הנ"ל שחצר קונה לגוי.]

1. כליו [בחולם] היינו: כלי שלו.